

ประเภทภูมิปัญญาด้าน วรรณกรรม คนตรี

ชื่อภูมิปัญญา นิทานมะเก่า

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

นิทาน เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ในสมัยก่อนจะเล่าให้เด็กฟังยามว่าง บางเรื่องอาจจะเป็นเรื่องที่สอนใจ บางเรื่องอาจจะเป็นเรื่องที่สนุกสนาน โปกฮา คลายความเครียดได้ เป็นสิ่งซึ่งได้มีสืบทอดกันมานาน ตั้งแต่สมัยบรรพกาลมาแล้ว

ความเป็นมา

ลุงตุ้ยจี๊ไม้

ตอนลุงตุ้ยไปตั้งไก่อ

วันหนึ่งลุงตุ้ยไปตั้งไก่อ ไก่อของลุงตุ้ย จันว่า ต๊ะเค็มเยิ้ม พอลุงตุ้ยแหงนดูที่ต้นไม้ ก็เห็นรังผึ้งที่กิ่งไม้ ลุงตุ้ยก็นึกอยู่ในใจว่า เดี่ยวค่อยกลับมาเอา จากนั้นลุงตุ้ยก็เดินทางไปตั้งไก่อ ต่ออีกข้ามเขาเป็นลูก ๆ พอมาถึงเขาลูกหนึ่งลุงตุ้ยก็คิดว่าตรงนี้ คงจะเป็นที่เหมาะมากสำหรับตั้งไก่อ ลุงตุ้ยก็นำเอาอุปกรณ์มาดักไก่อป่า (ภาษาพื้นเมือง เรียกว่า ปักกิน) ไก่อมาก็มาถูกกิน แต่ไก่อป่าก็ดึงเอาถิ่นของลุงตุ้ยไปติดที่กอไผ่ แต่ก็กอไผ่ที่ไม่สามารถต้านทานของแรงไก่อได้ กอไผ่ก็หลุดออกไป พอกอไผ่หลุด ลุงตุ้ยก็เห็นอัน เต็มไปหมด ลุงตุ้ยก็เอาอันไปหมดเหลืออยู่ตัวหนึ่ง จะจับก็วิ่งเข้ารู รูนั่นมีลักษณะเป็นรูคิงลงข้างล่าง ลุงตุ้ยก็เอาไม้หวายทิ่มเข้าไป หวายยาว 20 วา พอดึงออกมาก็ไม่มีขนอะไรติดออกมาแก่ก็เปลี่ยนเอาไม้คอกพร้าวที่เหนียวอยู่ที่เอว มาแทงดู ปรากฏว่าขนติดออกมาแก่ก็รำพันในใจว่า ไม่ลั่นก็แล่น

ตอนไปสอปลา

ลุงตุ้ยก็เดินทางเข้าไปในป่า ไปเจอหมูกัดกันแจะยังงี้แล้วก็คิดว่าป็นใส่กระสุนน้อย แล้วก็เลยใส่กระสุนเข้าไปอีก (การนำปืน) ปืนแกยาว 4 คืบ แต่แกใส่กระสุนเข้าไป 5 คืบ ส่วนลูกปืนแกเอาห้อยไว้หน้ากล้อง ตอนที่แกใส่กระสุนนั้น หมูก็กัดกันเล่นกันอยู่ พอแกใส่เสร็จแกก็ยิงหมูนั่นตายหมด แต่กระสุนเหลืออีกหนึ่งนัด ที่ไม่ถูกอะไรเลยกระสุนนั้นไปนอนอยู่บนก้อนหิน พอลุงตุ้ยมาเห็นแกก็บอกว่า อยู่บ่ดาบ บ่ทำมาหากิน จากนั้นกระสุนก็กระโดดลงไปในน้ำ ไปยิงปลาผามาหนึ่งตัว

นิทาน

เรื่อง กระต่ายกับเสือ

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เสือเลี้ยงลูกอยู่ที่กอไผ่ กระต่ายก็มาแอ่หาที่ถามลูกเสือว่าป่อแม่ลูกไปไหน เสือลูกเสือก็ตอบว่า ออกไปหากิน กระต่ายก็พูดออกไป อีกว่าถ้าอยู่จะเตะกับวิ่งพ้อของหนู จากนั้นกระต่ายก็กลับ พอพ้อเสือกับแม่เสือกลับบ้านลูกเสือก็พูดบอกเรื่องที่กระต่ายพูดให้ป่อเสือฟัง พอรุ่งเช้าแม่เสือก็ข่มควากระต่ายจะมาเที่ยวอีกไหม และแล้วกระต่ายก็มาเที่ยวจริง ๆ พอกระต่ายมาถึงที่กอไผ่แม่เสือก็กระโจนเข้าใส่กระต่ายแต่โชคไม่ดีหัวแม่เสือติดกับไม้ไผ่ กระต่ายจึงเตะแล้ววิ่งหนีไป เสือก็ไล่ไป กระต่ายก็นั่งกองจีควาย แล้วทำท่าไหว้พระพ้อเสือไปถึงก็ทำตามกระต่ายแต่เสือนั่งหน้ามาก ก็นั่งจ้ำกับจีควายเต็ม ๆ จากนั้นกระต่ายก็เตะกับวิ่งอีก วิ่งไปอีกไปเจอรังผึ้งกระต่ายทำท่าจะตีแต่ไม่ดี แล้วพูดกับเสือว่าใครมารที่หลังดีแรงหน่อย เสือดีเต็มแรงผึ้งก็ต่อยแล้ววิ่งไปอีก ไปเจอหมีตาย แล้วกระต่ายกับเสือก็ถามกันว่า จะทำอย่างไรดี เสือก็ชวนกระต่ายว่า หากไปเล่าที่บ้านข้า กระต่ายก็ฟันเอาไม้คานหาบเป็นหนามส่วนของไม้หาบของกระต่ายได้เอาหนามออกหมด ส่วนของเสือหนามยังอยู่ พอเดินไปเสือก็ครางเจ็บไปตามทาง กระต่ายจึงเอ่ยถามว่า จะไปนั้นจะหล่าหมีจะผาด พอกระต่ายเห็นดวงอาทิตย์ขึ้น กระต่ายหลอกให้เสือไปเอาไฟมา จากดวงอาทิตย์มาบั้งจะหล่าหมี เสือก็ไป พอเสือไปทันโคนนั้น กระต่ายก็เอาจะหล่าหมีไปบั้ง (กระต่ายมีกับไฟอยู่แล้ว) กินจนหมดแล้วก็เอาหมีมากำป๋ามาบั้งให้เสือกิน เสือก็พูดว่ามันผาด กระต่ายก็ถามว่า ข้าว่าแล้วจะไปนั้นตอนนั้น มันผาดเหือแต่ ๆ

นิทานกำพร้าปู่

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีอยู่ครอบครัวหนึ่งมีพ้อแม่ลูกอีก 2 คน วันหนึ่งพ้อกับแม่ก็ไปทำไร่พอกกลางวันสองคนพี่น้องก็พากันไปที่คลองไปเอาปูปลาและได้ปูมา 8 ตัว แล้วจึกับน้องแบ่งกันกับน้องคนละสองตัวน้องคนสุดท้องกินแล้วแต่ไม่อิ่มจึงร้องให้จะกินของพี่ พอกินของพี่หมดก็ไม่อิ่มจะเอาของแม่อีก กินของแม่หมดก็ไม่อิ่มแย่งเอาของพ้ออีกจนหมด ตอนเย็นพ้อกับแม่กลับมาเห็นชาติคอยู่ที่เตาไฟก็เลยไปถามลูกว่าเอาปู ที่ไหนมาลูกจึงบอกว่าเอามาจากคลองขุดได้ 8 ตัวแบ่งให้พ้อกับแม่คนละ 2 ตัว แต่พอดีมันกินบ่อิ่มจึงเอาของพ้อกับแม่มากินจนหมด แม่ได้ยินดังนั้นจึงโกรธและไล่ลูกทั้งสองหนี พี่สาวไม่รู้ว่า จะพาน้องสาวไปอยู่ไหน จึงพาไปอยู่ที่เล่าไก่ พอพ้อกับแม่กินข้าวพ้อกับแม่ก็จูบหอยเสียงดัง น้องสาวก็บอกพี่สาวหิวข้าวแม่ได้ยินเสียงก็ไล่หนีอีกจึงหนีเข้าไปในป่าซึ่งลึกมาก ไปสร้างกระท่อมอยู่กันสองคน วันหนึ่งก็มีนกเอี้ยงมันมาเกาะที่หลังคากระท่อมแล้วมันก็คายเอาเมล็ดข้าวออกมา เมล็ดข้าวก็กระจายเมื่อพี่สาวเห็นก็เอาเมล็ดข้าวมาปูลูที่หลังกระท่อมก็มีเมล็ดข้าวมากมาย ก็มีชาวบ้านมาเห็นแล้วก็ไปพูดให้พ้อกับแม่ของเด็กทั้งสองฟัง แต่ก็ไม่มีใครเชื่อจนกระทั่งวันหนึ่งพ้อกับแม่ก็ไปไร่ทุกวัน ลูกก็เอาบอกเงินบอกทองมาไว้ให้แล้วอีกบอกหนึ่งก็เอาไปให้เพื่อนบ้านแล้วจึงบอกว่าถ้าอยากจะไปหาให้เอาหม้อห้อยคอแล้วข้ามน้ำกว้างใหญ่ไป พอดกเย็นพ้อแม่ก็กลับบ้านเห็นบอกเงินที่หน้าบ้าน เพื่อบ้านก็มาบอกว่าถ้าอยากไปตามหาให้เอาหม้อห้อยคอไปด้วย พ้อกับแม่ได้ยินดังนั้นก็อยากจะไปตามหาทำตามที่เขาได้บอกไว้เมื่อไปถึงที่หมาย ก็ไปเรียกหาลูก ลูกอยู่บนต้นไม้ตัวก็เป็นคน แม่ก็บอกให้กลับบ้านแล้วลูกก็บอกว่าลูกไปไม่ได้พ้อ

กับแม่กลับไปเถอะ แม่ได้ยินดังนั้นก็เสียใจแล้วจึงกลับไปบ้านแต่ระหว่างทาง ก็ไม่มีกะจิตกะใจที่จะว่ายน้ำไปจึงจมน้ำตาย เมื่อลูกได้ยินก็เสียใจแต่ห่างกับขนมันเป็นสิ่งที่ไม้อำนวยความสะดวกมันจึงจมน้ำตาย

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

1. เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องนิยายมะเก่า ให้ลูกหลานได้สืบทอดกันต่อไปในภายหน้า
2. เพื่อความบันเทิง สนุกสนาน
3. เป็นการอนุรักษ์วรรณกรรมพื้นบ้านเอาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

แหล่งข้อมูล

อาจารย์ รุจิราภรณ์ ใจลาม

นางสาวนิตยา อริยา เลขที่ 10 ชั้น ม. 5/4

โรงเรียนน่านประชาอุทิศ